

УДК 336.74:338

Руслан Клосс

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті проаналізовано рух грошових потоків залізничного транспорту, виявлення рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Ключові слова: грошовий потік, платоспроможність, фінансова стійкість, оптимізація грошових коштів, реформування.

В статтє проанализировано движение денежных потоков железнодорожного транспорта, выявление уровня достаточности формирования денежных средств, эффективности их использования, а также сбалансированности и синхронности позитивного и отрицательного денежных потоков предприятия.

Ключевые слова: денежный поток, платежеспособность, финансовая стойкость, оптимизация денежных средств, реформирование.

Motion of money streams of railway transport, exposure of level of sufficientness of forming of money, efficiency of their use is analysed in the article, and also to balanced and synchronous positive and subzero money streams of enterprise.

Keywords: money stream, solvency, financial firmness, optimization of money, reformation.

Постановка проблеми. Сучасні умови діяльності підприємств залізничного транспорту характеризуються ринковими відносинами, загостренням конкуренції і пропонують більш жорсткі умови для управління підприємством.

Серед актуальних проблем, які на даному етапі знаходяться в центрі уваги науковців є управління грошовими потоками. Фінансові потоки є економічними відносинами в сфері фінансів, які виникають в процесі взаємодії суб'єктів економічної діяльності, що виражені певними характеристиками, головна з яких – грошовий потік. У кризових умовах найважливішою складовою управління фінансами підприємства є ефективне управління потоками грошових коштів на єдиних принципах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що вчені по-різному підходять до формування системи показників ефективності грошових потоків, яке вносить непорозуміння у вироблення поетапного підходу до організації та проведення аналізу. Інтерес до дослідження питань ефективності управління грошових потоків підприємств пов'язаний із їх надзвичайною важливістю в забезпеченні стабільної діяльності та фінансової стійкості підприємств, впливом на функціонування всіх структурних підрозділів підприємства, високою чутливістю до багатьох факторів.

© Клосс Р. М., 2012

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню питань ефективності управління грошових потоків підприємств присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних економістів таких, як Дж. К. Ван. Хорна, Є. Бріггема, Е. Нікхбахта, А. Гроппеллі, Т. Райса, В. В. Бочарова, Л. Н. Павлової, Г. В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених, як І. О. Бланка, О. В. Єрмошкіної, Г. Г. Кірейцева, Л. О. Лігненко, А. М. Поддєрьогіна, О. О. Терещенка, Р. Б. Тяна та інших економістів.

Метою статті є вивчення, узагальнення систематизація і удосконалення грошових потоків на підприємствах залізничного транспорту та ефективність їх використання.

Виклад основного матеріалу. Питання ефективності управління грошовими потоками підприємства є досить актуальним, оскільки величина цих потоків свідчить про стан самого підприємства і є основою для його самофінансування та впливає на платоспроможність і ліквідність.

Грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження суб'єкта господарювання грошових ресурсів та їх використання.

Загальною метою управління грошовими потоками на залізничному транспорті є забезпечення збалансованості потоку доходів та витрат між структурними підрозділами, що надає можливість підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості залізниці в цілому. Тому для ефективного функціонування залізничного транспорту необхідно синхронізувати надходження і витрати, за допомогою таких складових:

- визначення мінімального обсягу грошових коштів, достатнього для ефективної діяльності;
- постійний моніторинг надходження грошових коштів від перевезень;
- згладження коливань в обсягах надходжень і виплат грошових коштів з метою подальшого розвитку залізниці;
- оптимізація системи розрахунків з постачальниками і покупцями;
- вибір напрямків використання тимчасово вільних грошових коштів з метою запобігання втрат від інфляції і упущеної вигоди;
- прискорення оборотності грошових коштів за рахунок впровадження організаційно-економічних заходів.

Практична реалізація цих складових управління грошовими потоками дасть можливість певною мірою знайти компроміс між необхідністю підтримувати певний обсяг грошових коштів для забезпечення ліквідності підприємства і бажанням інвестувати тимчасово вільні кошти для забезпечення їх доходності. Графічно зображено основні фактори, що формують грошовий потік на залізничному транспорті (рис.1).

Однією з умов стабільного функціонування залізничного підприємства на ринку в поточному і майбутніх періодах є забезпечення своєчасних розрахунків із постачальниками, банками, бюджетом, робітниками тощо. Підрозділи залізниці повинні володіти певним обсягом обігового капіталу, щоб мати можливість у визначений термін повністю розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що визначається активами.

Процес управління грошовими потоками включає в себе аналіз руху грошових коштів за звітний період. Систематичний облік і контроль руху грошових коштів допомагає забезпечити їх стійкість, платоспроможність в теперішньому і в майбутніх періодах.

Для оцінки результатів діяльності важливе значення мають три показники:

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

- виручка (доход) від перевезень;
- прибуток;
- грошовий потік.

Таблиця 1. Основні фактори, що приводять до руху грошових коштів на залізничному транспорті

Приплив грошових коштів	Відтік грошових коштів
Доходи від перевезень вантажів і пасажирських в місцевому та приміському сполученнях. Доходи за початково-кінцеві операції у вантажному і початкові операції в пасажирському русі. Доходи за рухомі операції по вантажних пасажирських перевезеннях у прямому сполученні. Доходи від податкових зборів, отриманих з вантажовласників. Доходи від господарських перевезень у вантажних та багажних і поштових у пасажирському русі. Місцеві доходи станцій (доходи від попереднього продажу квитків, роботи камер схову, доставки багажу тощо). Місцеві доходи залізниць (сума перевищення отриманих штрафів над виплаченими)	Фонд оплати праці Нарахування на заробітну плату (38% від ФОП.) Витрати на матеріали. Витрати на електроенергію. Амортизаційні відрахування. Інші витрати

Основним внутрішнім джерелом самофінансування є виручка (доход) від перевезень, робіт, послуг. Вона є основним джерелом відшкодування коштів на оновлення рухомого складу, ремонт і підтримку в якісному стані колії. За ринкової економіки обсягу продажу і виручці приділяється особлива увага. Від величини виручки залежить не тільки внутрішньовиробниче відшкодування витрат і формування прибутку, а й своєчасність і повнота податкових платежів, погашення банківських кредитів, які впливають на рівень виплачених відсотків, що в результаті позначається на фінансовій діяльності.

Одним з невід'ємних елементів управління грошовими потоками на підприємствах залізничного транспорту є планування, що дає можливість встановлення цілей підприємства і вибору найефективніших способів їх досягнення. Сутність планування на залізничному транспорті полягає у визначенні цінової політики, що дозволяє синхронізувати витрати і надходження. Головна особливість планування на залізничних підприємствах – перехід від централізованої системи планування до планування на основі попиту, споживчих переваг і побажань клієнтів.

Синхронізацію грошових потоків має бути спрямовано на усунення сезонних і циклічних розходжень як у формуванні позитивних, так і негативних грошових потоків, а також на оптимізацію середніх залишків готівки.

Одним із основних методів оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого грошового потоку підприємства, зростання якого забезпечує підвищення

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

рівня самофінансування підприємства, знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Збільшення сум чистого грошового потоку можна забезпечити за рахунок таких заходів:

- зменшення суми постійних витрат підприємства;
- зниження рівня змінних витрат;
- зниження непродуктивних витрат;
- застосування методу прискореної амортизації;
- продаж не використовуваних видів основних засобів, нематеріальних активів і запасів;
- упровадження фінансово-економічної моделі, здатної забезпечити розподіл фінансових потоків за видами діяльності на основі планово – кошторисного фінансування.

Для оперативного керування додатними і від'ємними грошовими потоками доцільно складати платіжний календар (план платежів точної дати), який дає можливість підприємству здійснювати оперативний контроль за надходженням і витратою коштів, вчасно фіксувати зміну фінансової ситуації і вчасно вживати коригувальних заходів для синхронізації додатного і від'ємного грошових потоків і забезпечення стабільної платоспроможності підприємства.

У світовій обліково-аналітичній практиці застосовують, як правило, прямий і непрямий методи аналізу грошових потоків на підприємствах.

Прямий метод ґрунтується на обчисленні притоку (виручка від реалізації продукції, робіт і послуг тощо) і відтоку (оплата рахунків постачальників, повернення отриманих короткострокових позичок, тобто вихідним елементом є виручка. Непрямий метод ґрунтується на ідентифікації й обліку операцій, пов'язаних з рухом коштів, і послідовному коригуванні прибутку, тобто вихідним елементом є прибуток.

Досягнення мети надання оцінки грошовим потокам на залізничному транспорті передбачає вирішення певних завдань, таких як:

- виявлення тенденцій та закономірностей розвитку грошових потоків підприємства;
- оцінка ступеня раціонального використання грошових коштів;
- вивчення факторів і здійснення прогнозування збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства;
- пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та ін.

Надання оцінки грошовим потокам та використання ефективної методики аналізу фінансових потоків дозволить покращити якість аналітичної роботи в Укрзалізниця та в її структурних підрозділах, виявити основні напрямки підвищення ефективності управління фінансово-економічною діяльністю на залізничному транспорті.

Висновки. Грошові потоки відіграють важливу роль у забезпеченні фінансово-господарської діяльності залізниці і потребують ґрунтовного дослідження та розроблення як теоретичного, так і прикладного інструментарію управління ними. Водночас, огляд наукових праць, присвячених питанням організації управління грошовими потоками, дає підстави зробити висновок, що термінологічний апарат у цій сфері ще остаточно не сформовано.

Управління грошовими потоками є важливою складовою загальної економічної стратегії підприємства залізничного транспорту. Обрана відповідно до визначених цілей стратегія управління грошовими потоками втілюється в життя на рівні

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

оперативно-тактичного управління. Основними його етапами є збір та оброблення первинної інформації, кількісний аналіз грошових потоків у попередньому періоді, оцінка чинників і ризиків управління ними та планування і контроль грошових потоків. Отже, управління грошовими потоками підприємства – це динамічний багатоплановий процес, що передбачає сотні можливих варіантів фінансово-господарських рішень, які коректуються відповідно до умов, що диктує підприємству ринкове середовище.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Державна* цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010–2019 роки: / Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2009 р. №1390;
2. *Балабанов И. Т.* Финансы и статистика. – М.: 2002. – 512с.
3. *Бланк И. А.* Управление оборотным капиталом/ И. А.Бланк. – К.: Ника-Центр, 2000. – 480 с.
4. *Дейнека О. Г.* Реформування залізничного транспорту України в контексті світового досвіду / О. Г. Дейнека, А. Р. Божок // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. - практ. статей. – Вип. 29. – Харків, 2010 – С. 213 – 217.
5. *Ковальов В. В.* Финансы предприятий/ В. В.Ковалев, Вит. В.Ковалев. – М.: ООО «ВИТРЭМ», 2002. – 352 с.
6. *Ляхтіонова Л. А.* Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
7. *Макаренко М. В.* Основи управління економічними процесами на залізничному транспорті України: Монографія. – К.: КУЕТТ, 2003. – 478 с.
8. *Поддєрьогін А. М.* Финанси підприємств: Підручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 307 с.
9. *Савицька Г. В.* Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
10. *Терешина Н. П.* Экономика железнодорожного транспорта / Н. П. Терёшина, В. Г. Галабурда, В. А. Токарев и др. – М.: УМЦ ЖДТ, 2008. – 987 с.